

Spiller inn musik pasvikåret

Trygve og Anne Margaret dypdykker i Sør-Varangers musikkarv, og gjør den til sin egen.

Inne i snekkerboden på Skogfoss har høvelbenk og symaskin fått selskap av miksebord og synthesizere. Siste rest av novembersol lyser inn mellom 70-talls gardinene som henger der i all sin blomstrende nostalgiske prakt. Her er bunker av skriftlig materiale, hefter, bøker og noter, instrumenter for å lage lydeffekter - som en musikkboks fra Sør-Amerika for å lage tordenlyd. Her er munnharper - og selvsagt en feisel for å få fram den rette rallarstemningen.

For her i det lille, avlange rommet bak i garasjen snekres det musikk nå. Og det blir Sør-Varangers egen musikkarv med fresh vri når Trygve Beddari og Anne Margaret Nilsen tar tak i materialet og jobber seg fram til «å neile» sitt eget uttrykk.

Et uttrykk som gjør at kontrastene i grenselandet løstes opp til å bli mer interessante enn en ren innsamling og reproduksjon ville være. Og de tydeliggjør de ulike kulturene som er til stede i grenselandet - og som i større, mindre - eller ingen grad har smeltet sammen.

Her er melankolsk lengsel etter det uoppnåelige, sorg over tapte territorier, her er den fyrige rallare, en leken finsk klassiker - og også årets monsterhit fra barnehagene i Pasvik - nemlig Lille Kattepus!

Fordrevet

– Pappa satt jo alltid på julemessa og signerte bøker. Nå skal vi ta opp arven og skal sitte på julemessa på Idretts huset og signere cd-er, smiler de to og legger til at det ikke er en sånn «ordentlig cd», ikke foreløpig i hvert fall, men en egenprodusert sak.

Utgangspunktet for å samle mu-

sikk fra Sør-Varanger var å lage en hel konsert i anledning Grunnlovsjubileet.

– Men det ble fort veldig klart at ikke ble en særlig god feiring for skoltesamene, eller for de 20.000 finnene, som måtte flytte etter krigen. Den er litt glemt, den historien, men jo mer vi har lest, jo tydeligere har det kommet fram hvordan skoltesamene sakte, men sikkert ble fordrevet. De måtte flytte over til Finland, og beholdt først fiskerettigheter i Norge. Men også disse mistet de gjennom tiden, til nordmenn og sjøsamere.

Skoltesamenes leudd er like dramatiske som historien, og de ble fremført med stor innlevelse.

– Stjerneekamp og Idol er ingenting i forhold til den innlevelsen skoltesamene hadde da de fremførte leudd'ene sine, spøker Trygve Beddari.

– For de gråt og de lo som ingen andre. Der kommer Anne Margarets skuespillerbakgrunn godt med! Jeg har lært mye av hvordan hun går inn i stoffet, forklarer han.

– Jeg må gå inn og se bildene selv. Jeg må få klare bilder inne i hodet, for å kunne formidle dem videre, ellers blir det bare en masse ord som folk ikke får med seg, forklarer Anne Margaret og legger til at hun må jobbe stoffet godt gjennom selv av andre grunner også. For det er formidlingen og det å treffe publikum som står i fokus, og da ville en hulkende tårefylt sangerinne kunne virke forstyrende!

Ikke tøys

Trygve Beddari innskyter at han må kunne det musikalske tilsvarende godt. Slik at teksten tas inn ord for ord.

– Vi jobber mye med improvisa-

LEKER FRAM: Anne Margaret leker fram tordenlyden. Den lille snekkerboden har ikke bare plass til lydstudio, men også 26 ulike musikkinstrumenter.

sjon og da blir det selvsagt litt forskjellig fra gang til gang. Om notene skulle skrives ned etter konserten, så blir de noe forskjellige hver gang.

– Om du vil ta vare på en tradisjon, så må du bryte den, mener Trygve Beddari.

– Om alt gjøres som det er blitt gjort før, så får det ikke særlig appell, det blir vanskelig for publikum å ta opplevelsen inn.

– Derfor fresher vi opp stoffet på vår måte, men er opptatt av å ikke miste kjernen i materialet.

– Vi vil ikke tøys med originalopphavet og ikke trække noen på tærne, utfyller de hverandre.

– Men å ha respekt for musikken og opphavet, samtidig som det løftes fram på en ny måte, utdyper de.

Anne Margaret har bakgrunn fra folkemusikk, og Trygve fra folkloristikk og etnologi.

– Og akkurat det er veldig verdifullt. For kunnskap om hvordan stoffet trades, hvordan det overføres, er med på å kunne

klare å se mønstrene og for å kunne vite mer om hvor en skal lete for å finne svar.

Og hvor graver de?

Det kan være i gamle magasiner, en lp kjøpt i Estland på 80-tallet, i bøker Østsamisk Museum i Neiden har hjulpet fram til.

Og noen ganger har materialet befunnet seg forsvinnende nær.

Trygve forteller at han lette seg fram til en leudd om flukten fra Suanjel på nettet. Det ble henvist til Nordnorsk Magazin nr. 8 1978.

– Jeg visste jeg hadde sett en bunke med Nordnorsk Magazin inne i huset. Og der lå det, Nordnorsk Magazin nr. 8 1978, helt overst i bunken. Og ikke bare var leudd'en oversatt, men den var oversatt av pappa!

Påvirkning fra øst

Musikkarven i Sør-Varanger er fjellsamisk, sjøsamisk, skoltesamisk, norsk, finsk, russisk fjell - og rallarnes musikk.